

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ В СИТУАЦІЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В статті розглянуто формування життєвої перспективи особистості в ситуації, яка визначається невизначеністю та непередбачуваністю. Розкриті основні параметри життєвої перспективи. Метою даної роботи є дослідження часової та структурної складової життєвої перспективи у студентів, що проживають в зоні АТО. Дослідження перспективи власного життя було проведено за допомогою методики мотиваційної індукції (ММІ), розробленої Ж. Нютеном. В ході дослідження було виявлено що зв'язок параметрів життєвої перспективи особистості та соціальної ситуації життя конкретного суб'єкта підвищується у кризові і переламні періоди у житті суспільства. За результатами дослідження часової складової життєвої перспективи більша частина студентів (60%), що брали участь у дослідженні, живуть не будуючи відділеної чи навіть середньої перспективи власного життя, тобто живуть «сьогоднішнім днем». Структурна складова перспективи містить згадки про ситуацію наявності чи близькості бойових дій на території проживання студентів.

Ключові слова: *життєва перспектива, ситуація невизначеності, часові параметри перспективи, структурні параметри перспективи, втрата довготривалої перспективи, образ майбутнього, побудова перспективи власного життя, суб'єктивність.*

У наш час люди стикаються з численними важкими життєвими ситуаціями, які виникають протягом усього життєвого шляху, в різних сферах діяльності людини. У житті людей виникають різного роду обставини, що сприяють розвитку або регресу особистості, відкривають або закривають шлях для її нормального психічного розвитку і функціонування. Велика кількість людей живе в ситуації, яка не дає змоги будувати плани на майбутнє. На протязі останніх років ми спостерігаємо, як картина світу великої кількості людей змінюється від розуміння світу як стабільного, стійкого, передбачуваного та керованого до розуміння його як некерованого, недетермінованого, непередбачуваного та неоднозначного. В цій ситуації невизначеності чи тяжкій життєвій ситуації формування життєвої перспективи може бути ускладнене чи взагалі перспектива може не будуватись. Завданням нашого дослідження є визначення часової та структурної складової життєвої перспективи у студентів, що проживають в зоні АТО.

В останні роки накопичується все більше фактів, які свідчать про те, що діяльність людини визначається не тільки її минулим, а й майбутнім, так званим «випереджаючим відображенням». Дії і вчин-

ки людини, а отже, й прояви її здібностей великою мірою визначені її майбутнім, тією моделлю, в якій відображені уявлення людини про її майбутнє життя. Здатність до самореалізації та самовдосконалення завжди передбачає націленість в майбутнє, наявність життєвої перспективи. Життєва перспектива – це свого роду життєвий проєкт, який, по-перше, визначає життєві плани на майбутнє (на найближчий рік, п'ять років, або на все життя), по-друге, розширює межі життєвого простору, надає життю значну глибину, багатомірність. У психологічному словнику життєва перспектива визначається, як цілісна картина майбутнього в складному, суперечливому взаємозв'язку програмованих і очікуваних подій, від яких, на думку індивіда, залежить його соціальна цінність і сенс життя [9]. Різні підходи до вивчення життєвої перспективи представлені в роботах К. А. Абульханової-Славської, В. Р. Асеева, Я. В. Васильєва, М. Р. Гінзбурга, Е. І. Головахи, А. А. Кроніка, К. Ю. Кублицкене, В. Ф. Серенковой, Н.Н. Товстих, Р. Кастенбаума, Т. Коттле, Ж. Нюттена, А. Рабіна та ін Життєва перспектива визначається Е. І. Головахою [4] як «потенційна можливість розвитку особистості». При цьому життєва перспектива виступає і як невідворотність проходження певних подій, змін у майбутньому житті особистості. Слід розглядати життєву перспективу особистості через поняття «очікування», яке відображає не тільки позитивні, але і негативні обставини життя особистості. Осмислення особистістю її буття сприяє тому, що образ майбутнього створює у суб'єкта стан готовності діяти певним способом, адекватним до цього осмислення.

Життєва перспектива, як відзначають Д. А. Леонтьєв та О. В. Шелобанова [7], включає сукупність обставин й умов життя, які за інших рівних умов створюють можливість оптимізації подальшого життєвого просування. Узагальнюючи погляди авторів, можна відзначити, що ця проблематика постає перед дослідниками тільки тоді, коли ми розглядаємо людину як суб'єкта власного життя.

Зв'язок параметрів життєвої перспективи особистості та соціальної ситуації життя конкретного суб'єкта особливо загострюється в періоди соціальних і економічних криз, переломних періодів у житті суспільства. У гострій травматичній ситуації людина починає «жити сьогоднішнім днем», вона бачить тільки найближчий крок, зосереджується на наступній дії і не заглядає далеко в майбутнє. Нездатність уявити собі власне можливе майбутнє пов'язана з тим, що життєва історія була розірвана травмою і втратила узгодженість і передбачуваність. Якщо ця нездатність уявити собі бажане можливе майбутнє зберігається надовго, це сильно заважає людині. Втрата життєвої перспективи або її відсутність позбавляє людину майбутнього, в результаті чого її життя сплющується, стає двомірним або одновимірним: порожнім, монотонним (найчастіше сірим), одноманітним і нудним [11]. Проводячи аналіз психоло-

гічних детермінант переживання майбутнього в юнацькому віці Байтінгер О.Е. зазначає, що наявність тривалої перспективи на майбутнє, ясних цілей позитивно пов'язано з активністю та продуктивністю діяльності в сьогоденні. Обмеженість або відсутність часової перспективи веде до пасивності, дезорганізації, неефективності діяльності [2]. Як відзначають Е. І. Головаха і А. А. Кронік, відсутність тривалої життєвої перспективи, як правило, пов'язано з відсутністю позитивного образу майбутнього [4]. Все, чим людина живе в сьогоденні, все, що зроблено нею у минулому, має справжню цінність, індивідуальне і суспільне значення лише у зв'язку з майбутнім, з перспективою розвитку самої людини і його соціального світу. Людина живе в сьогоденні, але це зовсім не означає, що вона живе лише сьогочасними потребами, справами, турботами. Досить зіставити різні життєві позиції - «жити минулим», «жити справжнім», «жити майбутнім» - щоб стало очевидно, що саме остання позиція має позитивний соціально-культурний сенс, який відповідає сучасній концепції розвитку особистості і суспільства. Майбутнє - домінанта сучасної культури. Зараз, як ніколи в історії людства, існує необхідність розуміння того, що без глибоко продуманого, відповідального ставлення до майбутнього - не тільки найближчого, але й досить віддаленого - людина не може розраховувати на подальший прогрес у всіх сферах суспільної та індивідуальної життєдіяльності. На думку А. Печчеї, «гуманістична концепція життя на нинішній, вищій стадії еволюції людини вимагає від неї, щоб вона перестала нарешті «заглядати у майбутнє» і почала його «створювати». Людина повинна дивитись як можна далі вперед, і в своїх діях приділяти однаково увагу як нинішнім, так і віддаленим у часі їх наслідкам... Тому вона повинна добре подумати і вирішити, яким вона хоче бачити це майбутнє, і відповідно до цього регулювати і регламентувати свою діяльність» [5].

Життєва перспектива являє собою важливий особистісний конструкт, що відображає часовий аспект життя людини і має багатовимірну структуру, що включає певний зміст і ряд динамічних параметрів: протяжонність, спрямованість, когерентність (узгодженість), емоційний фон та інші. Побудова життєвої перспективи передбачає складання життєвих планів, які передбачають висунення етапних цілей, розробку шляхів їх досягнення, а також рефлексію сенсу реалізації поставлених цілей. Один з варіантів структури перспективи запропонований А. Р. Шмеляєвим, В. А. Дьоміной. Так, структура цільового планування життєвої перспективи включає планування ближньої життєвої перспективи, середньої і дальньої. При цьому, планування ближньої життєвої перспективи включає уявлення шляхів досягнення цілей, середньої – постановку самих життєвих цілей, а дальній – більш віддалені і глобальні життєві цілі, що виникають на основі усвідомлення ціннісно-сміслових аспектів реалізації по-

ставлених життєвих цілей. При розгляді цілей по терміновості, за собів по легкості, а мотивів за важливістю, з'являється можливість оцінювати суб'єктивну ймовірність реалізації спланованого, а значить є можливість коригувати змістовний і часовий контекст реалізації життєвої перспективи протягом всього життєвого шляху[5]. В нашому дослідженні ми використовували саме цю часову структуру життєвої перспективи.

Наше дослідження побудоване на розгляді наявності перспективи майбутнього життя у студентів факультету філології та масових комунікацій Маріупольського державного університету. Необхідно відзначити той факт, що на момент проведення дослідження студенти проживали в зоні АТО, таким чином об'єктивно можна визначити ситуацію в якій проводилось дослідження як тяжку життєву ситуацію, чи ситуацію невизначеності. У дослідженні взяли участь 200 студентів. Дослідження перспективи власного життя було проведено за допомогою методики мотиваційної індукції (ММІ), розробленої Ж. Нютеном. При цьому ми розглядали часову і змістовну складову образу майбутнього.

Метод мотиваційної індукції дозволяє виміряти віддаленість у часі подій майбутнього і порівняти по цьому параметру різних людей. Це можливо завдяки розробленому автором тимчасового коду очікуваних людиною подій майбутнього [8].

Усі життєві події кодуються як за календарною, так і за соціальною шкалами, які у своїй сукупності відображають три основні категорії у часовій перспективі: ближню, середню і далеку. Автором методики також була введена категорія «відкрите сьогодні», яке кодується символом «Ж». У цю категорію ввійшли висловлювання типу «Хочу бути щасливим», «Хочу саморозвиватися». Їх важко віднести до якого-небудь періоду, оскільки людина хоче їх реалізації і зараз, і в майбутньому. При вимірюванні часової перспективи суб'єкта ці висловлювання не враховуються і використовуються тільки для змістовного опису образу майбутнього.

Результати дослідження часової складової перспективи власного життя у студентів представлені в таблиці №1.

Таблиця1

Розподіл часових показників перспективи власного життя студентів факультету філології та масових комунікацій.

Спеціальність	Часовий код життєвої перспективи (середнє число виборів із 20)					
	Ближня перспектива			Середня	Дальня	Відкрите сьогодні
	День (Д)	Місяць (М)	Рік (У)	5-6 років	Період зрілості	
Дошкільна освіта	19%	17%	30%	10%	1%	23%

ПУРП/ Руська філологія	20%	22%	22%	10%	2%	24%
Українська філологія	15%	15%	22%	18%	3%	27%
РЗГ / Журналістика	20%	17%	25%	15%	3%	20%
Практична психологія	16%	15%	27%	18%	2%	22%

З профілю часової перспективи видно, що в процентному відношенні до загальної кількості висловлювань у студентів усіх спеціальностей переважає ближня перспектива. Менш представлена середня перспектива (період після закінчення університету + 2-3 року) і найменше представлена дальня перспектива (період зрілості). Виходячи з результатів дослідження можна зробити висновки, що в значній частини респондентів спостерігається абстрактне, недостатньо змістовне уявлення про майбутнє. Тимчасова перспектива зосереджена на часовому проміжку в 1 рік, що не дозволяє студентам простраивати дальню перспективу власного життя. В нашому дослідженні ми визначали ближню життєву перспективу як уявлення шляхів досягнення цілей, тому така перспектива не розглядається нами як така, що дозволяє будувати власне майбутнє.

В таблиці 2 представлені данні про наявність чи відсутність середньої та віддаленої перспективи у студентів факультета філології та масових комунікацій.

Таблиця 2

Побудова середньої та віддаленої життєвої перспективи студентами факультета філології та масових комунікацій.

Спеціальність N=200чоловік	Средня та віддалена життєва перспектива	
	Не будується	Будується
Дошкільна освіта	67%	33%
ПУРП / Руська філологія	60%	40%
Українська філологія	54%	46%
РЗГ / Журналістика	57%	43%
Практична психологія	57%	43%
Всього	60%	40%

Таким чином, виходячи з результатів дослідження часової складової життєвої перспективи, можна зробити висновки про те, що тільки 32 % студентів будують середню перспективу власного життя, 60% - тільки ближню перспективу (не більше року, часто це період до закінчення сесії і плани на найближче літо) або не будують перспективу взагалі. Віддалена перспектива простроюється тільки у 8% студентів.

Проте поділ найближчої і віддаленої перспективи є найважливішим моментом розвитку особистості, який характеризує перехід від дитинства до юності, вирішення найважливіших завдань життєтворення, вибір життєвого шляху, становлення соціальної зрілості і самостійності особистості. Якщо в підлітковому віці найближча життєва перспектива превалює над далекою, то, як підкреслював Макаренко А. С., вона вже не має такого суттєвого значення в 15-16 років. Ця думка підтверджується і рядом психологічних досліджень, які свідчать про те, що з переходом від підліткового до юнацького віку збільшується заклопотаність людини своїм майбутнім, розширюються хронологічні межі життєвої перспективи, підвищується самооцінка особистості та її впевненість у своїх силах, основна увага приділяється дальній життєвій перспективі. Підлітки і юнаки в нормі сприймають своє сьогодення «Я» лише як запоруку майбутнього, момент становлення, що і веде до побудови ними навчальної діяльності, прагненні оволодіти необхідними знаннями, уміннями та навичками необхідними для майбутньої професійної діяльності [3].

Змістовна наповненість образу майбутнього.

В образі майбутнього студентів факультету філології та масових комунікацій було виділено вісім змістовних категорій: «Навчання у ВНЗ», «Робота», «Сім'я», «Хобі», висловлювання про намір розвиватися як особистості склали категорію «Бути», висловлювання про намір володіти матеріальними цінностями категорію «Мати». Наміри приймати участь у житті суспільства, особливості взаємодії з людьми увійшли в категорію «Я та інші». Висловлювання про бажання настання миру або припинення бойових дій – «Мир», «Переїзд» – висловлювання про можливий, бажаний або вимушений переїзд в іншу країну (місто). Слід відзначити, що у визначенні структурних компонентів життєвої перспективи в методиці мотиваційної індукції (ММІ), розробленої Ж. Нютеном, останні 2 компоненти були відсутні, ми додали ці компоненти виходячи з аналізу відповідей респондентів. Таблиця 3 Відносна частота очікуваних подій в образі майбутнього студентів факультету філології та масових комунікацій

Категорія	ДО %	ПУРП %	УФ %	РЗГ %	ПП %	Всього %
«Навчання у ВНЗ»	14	7	11	9	8	10
«Робота»	8	4	5	7	5	6
«Сім'я»	4 5	12 6	11 2	5 4	5 4	7,5 4
«Хобі»	11	7	6	12	7	8,5

«Бути»	17	19	17	17	22	18,5
«Мати»	22	25	18	18	27	22
«Я та інші»	9	10	15	12	10	11
«Мир»	7	7	11	11	5	8
«Переїзд»	3	3	4	5	7	4,5

При цьому відповіді категорії «Навчання у ВНЗ» містять у собі і прагнення оволодіти новими знаннями та вміннями і надію закінчити університет, вдало здати сесію, намір отримати червоний диплом про закінчення університету, прагнення отримати 2у вищу освіту. У категорії «Робота» найчастіше зустрічаються відповіді, які розкривають наміри знайти хорошу роботу після закінчення навчання, чи під час нього, стати фахівцем у своїй сфері та інші. Категорія «Сім'я» підрозділяється на 2 складові: 1) відповіді належать до батьківської сім'ї. Тут в основному переважають відповіді про те щоб близькі були поруч, батьки були щасливі та були всім забезпечені і т. п. 2) відповіді відносяться до створення власної сім'ї, намірів мати дітей та ін. «Хобі»: велика кількість відповідей відноситься до прагнення і бажання подорожувати, спробувати щось нове (стрибнути з парашутом), навчитися чому-небудь (грати на фортепіано, гітарі, кататися на лижах). Відповіді відносяться до надії просто мати можливість відпочити. «Бути»: бути щасливим, саморозвиватися, ставати кращими, бути успішним... «Мати»: наявність матеріальних благ. «Я та інші»: бажання допомагати людям, нужденним, налагодити стосунки з ким-небудь, бути потрібним та ін. «Мир»: відповіді, що стосуються сподівань на те, що війна закінчилася, щоб в нашій країні і в усьому світі був мир, можна буде не побоюватися за життя близьких. «Переїзд»: прагнення, бажання, чи побоювання з приводу можливо-го майбутнього переїзду. Таким чином, можна зробити висновок про те, що структурна складова життєвої перспективи студентів зазнала змін у зв'язку з ситуацією в яку потрапили студенти.

Виходячи з результатів нашого дослідження можна зробити висновки про те, що 60% студентів, які приймали участь в дослідженні живуть будуючи тільки короткострокову, чи ближню перспективу, яка включає в себе плани на сьогодні, найближчий місяць, півроку. 32% студентів мають середню перспективу, тобто ставлять перед собою певні цілі. І тільки 8% студентів будують довгострокову чи віддалену перспективу свого майбутнього. Проте, коли людина починає жити «сьогоднішнім днем», вона не має змоги будувати власне майбутнє і пограпляє у залежність від життєвої ситуації, що складається поза її волею. Довготривала відсутність перспективи майбутнього може призвести до повної втрати управлінської позиції відносно власного життя, зростанню тривожності, появи соматичних захворювань, втраті сенсу життя.

В житті людини існують критичні моменти, пов'язані із змінами життєвої перспективи; в цих життєвих ситуаціях одні люди здатні перебудувати свою перспективу, підвищуючи мотивацію досягнення, а інші впадають у стан стресу, що характеризується відчуттям небезпеки і підвищеної тривожності.

Перед нами постає питання про те, що означає втрата або відсутність життєвої перспективи в юнацькому віці? Яким чином впливає об'єктивна ситуація бойових дій на людей, що проживають в регіонах, що знаходяться на територіях розташованих у безпосередній близькості від них. Як це позначається на переживанні студентами суб'єктності власного життя, як зміщується при цьому локус контролю управління своїм життям. Чи є різниця у формуванні часової та структурної складової життєвої перспективи людьми, що проживають у нестабільних регіонах і більш стабільних. Отримання відповідей на ці запитання і є перспективою нашого подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова-Славская К.А. Жизненные перспективы личности // Психология личности и образ жизни / К.А. Абульханова-Славская. – М., 1987. – С. 137-145.
2. Байтингер О.Е. Психологические детерминанты переживания будущего как проблемы в юношеском возрасте / О.Е.Братингер. – СПб., 1998.
3. Белановская О.В. Временная перспектива жизненных планов в юношестве // Проблемы социальной психологии личности. – Саратов: СГУ, 2008.
4. Головаха Е.И., Психологическое время личности / Е.И.Головаха, А.А.Кроник. – Киев: Наукова Думка, 1984. – 201 с.
5. Дьоміна Л.Д. Психічне здоров'я і захисні механізми особистості [Електроний ресурс] / Л.Д. Дьоміна, І.А.Ральнікова – Режим доступу: <http://weblib.pp.ua/psihicheskoe-zdorove-zaschitnyie-mehanizmyi.html>
6. Леонтьев Д.А. Вызов неопределенности как центральная проблема психологии личности // Психологические исследования. 2015. Т. 8, № 40 [Електроний ресурс] / Д.А. Леонтьев. – Режим доступу: <http://psystudy.ru>
7. Леонтьев Д.А. Профессиональное самоопределение как построение образов возможного будущего / Д.А. Леонтьев, Е.В. Шелобанова. // Вопросы психологии, 2001. № 1. С. 57–65.
8. Ньютен Ж. Мотивация, действие и перспектива будущего/ Ж. Ньютен. – М.: Смысл, 2004, – 306 с.
9. Психологія: Словник / Під загальною ред. А. У. Петровського, М. Р. Ярошевського. – 2-е изд., — М.: Політїздат, 1990. – с. 213.
10. Печчеи А. Человеческие качества / А. Печчеи. – М. : Прогресс, 1985. – 312 с.

11. Федоров А. И. Временная перспектива в юношеском возрасте: типологический подход. Автореф. дис. канд. психол. наук / А.И. Федоров. – М., 1996.

REFERENCES

1. Abulhanova-Slavskaya K. A. Zhiznennyye perspektivy lichnosti // Psihologiya lichnosti i obraz zhizni / K.A. Albuhanova-Slavskaya. – М., 1987. – P. 137-145.
2. Baytinger O. E. Psihologicheskie determinanty perezhivaniya buduschego kak problemy v yunosheskom vozraste / O.E.Bratinger. – SPb., 1998.
3. Belanovskaya O. V. Vremennaya perspektiva zhiznennyih planov v yunoshestve // Problemy cotsialnoy psihologii lichnosti. – Saratov: SGU, 2008.
4. Golovaha E. I., Psihologicheskoe vremya lichnosti / E. I. Golovaha, A. A. Kronik. – Kiev: Naukova Dumka, 1984. – 201 p.
5. Domina L.D. Psihichne zdorov'ya i zahisni mehanizmi osobistosti [Elektroniy resurs] / L.D. DomIna, I.A.Ralnikova – Rezhim dostupu: <http://weblib.pp.ua/psihicheskoe-zdorove-zaschitnyie-mehanizmyi.html>
6. Leontev D.A. Vyizov neopredelennosti kak tsentralnaya problema psihologii lichnosti // Psihologicheskie issledovaniya. 2015. T. 8, № 40 [Elektroniy resurs] / D.A. Leontev. – Rezhim dostupu: <http://psystudy.ru>
7. Leontev D. A. Professionalnoe samoopredelenie kak postroenie obrazov vozmozhnogo buduschego / D. A. Leontev, E. V. Shelobanova. // Voprosy psihologii, 2001. - № 1. - P. 57 – 65.
8. Nyutten J. Motivatsiya, deystvie i perspektiva buduschego / J. Nyutten. – М.: Smyisl, 2004. – 306 p.
9. Psihologiya: Slovník / Pid zagalnoyu red. A. U. Petrovskogo, M. R. Yaroshevskogo. – 2-e izd., — М.: Politizdat, 1990. – p. 213.
10. Pechchei A. Chelovecheskie kachestva / A. Pechchei. – М. : Progress, 1985. – 312 p.
11. Fedorov A. I. Vremennaya perspektiva v yunosheskom vozraste: tipologicheskii podhod. Avtoref. dis. kand. psihol. nauk / A.I. Fedorov. – М., 1996.

УДК 159.9:316.6

ПАВЛЕНКО А. В.

Мариупольский государственный университет, г. Мариуполь

ФОРМИРОВАНИЕ ЖИЗНЕННОЙ ПЕРСПЕКТИВЫ В СИТУАЦИИ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ

В статье рассмотрено формирование жизненной перспективы личности в ситуации, которая определяется неопределенностью и непредсказуемостью. Раскрыты основные параметры жизненной перспективы. Целью данной работы является исследование временной и структурной составляющей жизненной перспективы у студентов, проживающих в зоне АТО. Исследования перспективы собственной жизни было проведено с помощью методики мотивационной индукции (ММИ), разработанной Ж. Нюттеном. В ходе исследования

было обнаружено что связь параметров жизненной перспективы личности и социальной ситуации жизни конкретного субъекта повышается в кризисные и перломные периоды в жизни общества. По результатам исследования временной составляющей жизненной перспективы было выявлено, что большая часть студентов (60%), принимавших участие в исследовании, живут не строя отдельной или даже средней перспективы собственной жизни, то есть живут «сегодняшним днем». Структурная составляющая перспективы содержит упоминания о ситуации наличия или близости боевых действий на территории проживания студентов.

Ключевые слова: жизненная перспектива, ситуация неопределенности, временные параметры перспективы, структурные параметры перспективы, потеря долговременной перспективы, образ будущего, построение перспективы собственной жизни, субъективность.

UDC 159.9:316.6

O. V. PAVLENKO

Mariupol State University, Mariupol

FORMATION OF VITAL PROSPECT IN A CONDITION OF UNCERTAINTY

Formation of vital prospects of personality in a situation, which is determined by uncertainty and unpredictability, is considered in the article. The basic parameters of vital prospect are exposed. The main goal of this work is the research of sentinel and structural component of vital prospect for students which live in area of ATO. The research of prospect of own life was conducted by the method of motivational induction (MMI), developed by J. Newton. During research it was discovered that the association of parameters of vital prospect of personality and social situation of life of the person rises in a crisis and crucial periods in society life. Research results of sentinel component of vital prospect the main part of students (60%) which took part in research, live not building the separated or even middle prospect of own life, that mean that they live by «today». The structural component of prospect contains mentions about the situation of presence or closeness of battle actions on the territory where the students live. Inability to imagine the future for person associated with the fact that own vital history lost coordination and predictableness. The loss of vital prospect or its absence deprives the man of the future, as a result of what his life becomes empty, monotonous (more frequent all by grey color) and boring. Narrow-mindedness or absence of the long prospect, as a rule, is associated with absence of positive appearance of the future, conduces to passivity, disorganization, inefficiency of activity.

Key words: *life prospective, the situation of uncertainty, sential parameters of prospective, the structural parameters of prospect, the loss of long prospective, future image, building prospective of own life, subjectivity.*